

Карпова І.Г.,

кандидат педагогічних наук, доцент

доцент кафедри філософії та соціально-гуманітарних дисциплін,

Чернігівський національний технологічний університет

РОЗВИТОК ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ ЯК ВАЖЛИВА УМОВА УСПІШНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Феномен творчості здавна був об'єктом дослідження філософів, науковців багатьох країн, адже саме творчі особистості (в залежності від об'єктивного чи суб'єктивного характеру творчості) здатні продукували як якісно нові ідеї, здійснювати відкриття, створювати мистецькі шедеври, що є надбанням світової спільноти, пропонувати нові моделі суспільного устрою, так і не ординарно, оригінально вирішувати типові або нетипові виробничі завдання.

Перші спроби осягнути природу творчої особистості та її потенціалу зробили філософи Стародавнього Китаю. Зокрема, Кун-цзи (Конфуцій) порівнював творчий потенціал людини із драконом, що пірнає [8, с. 659], одже з тим, що треба віднайти, відкрити, розвинути. А, скажімо, Аристотель, визначив його через поняття “актуальне” (дійсне) та “потенційне” (можливе). Значну роль у розкритті потенційних обдаровань молоді людини мислитель відводив особі вчителя, підкреслюючи, що вчителі, яким діти зобов'язані вихованням, поважніші, ніж батьки, яким діти зобов'язані лише народженням, оскільки батьки дарують лише життя, а вчителі – добре життя [9, с. 180].

Сучасні дослідники розглядають потенціал (із лат. – сила, міць [5, с. 404]) як певний рівень психічних можливостей, внутрішньої енергії особистості, яка спрямовується на творче самовираження і самоствердження (Б. Паригін); як єдність біологічного і соціального в людині (К. Абульханова-Славська). Деякі дослідники розуміють під потенціалом ті параметри, які забезпечують особистості “стійкий творчий старт” (загальний розвиток, знання, вміння, особистісна культура, світогляд, міцне здоров'я, гарний фізичний розвиток,

психологічні особливості) [4, с. 135]. У довідниковій літературі він розглядається як сукупність джерел, можливостей (або ресурсів), засобів, запасів, які можуть бути приведені в дію, використані для вирішення якогось завдання, досягнення певної мети [1].

Значну роль у процесі актуалізації потенціалу особистості відіграють потреби людини у соціальному визнанні себе як особистості, тому неабияку роль у розвитку особистісного потенціалу набувають мотиви самостереження, самопізнання, самооцінювання, самореалізації, реалізація яких і призводить до самоствердження особистості, усвідомлення нею власної самоцінності [2, с. 5].

Отже, сучасна наука розуміє під потенціалом своєрідну основу для розвитку та саморозвитку особистості в певних соціальних умовах. В працях вчених В. Донія, І. Драч, О. Клепікова, І. Кучерявого, В. Моляко, Л. Сохань, О. Чаплигіна, В. Шадрікова та інших досліджується зміст потенціалу як такого, особливості особистісного, інтелектуального, професійного, духовного, мотиваційного, творчого та інших його видів. Більшість вчених стверджує, що потенціал визначає творчу спрямованість і результативність праці особистості.

Так, О. Чаплигін, наприклад, розглядає творчий потенціал із точки зору ієрархічно-системної будови і вбачає в ньому природно-діяльно-духовний феномен [6, с. 5]; С. Шапаренко розуміє творчий потенціал як здатність людини до саморозвитку, створення нового не лише в навколишньому світі, а й у собі [7, с. 156]. До внутрішніх чинників, що впливають на формування і реалізацію творчого потенціалу особистості, можна віднести: 1) природні передумови (загальна обдарованість, задатки); 2) досвід (знання, уміння, навички); 3) характерологічні особливості (самостійність, ініціативність, вольові якості тощо); 4) мотивацію (цілепокладання, самопрограмування, саморегуляція), при цьому характерологічні якості виконують “функцію засобів відносно природних обдаровань, допомагаючи перетворенню останніх у досвід творчої діяльності” [там само].

Сучасний етап розвитку української держави як ніколи вимагає підготовки фахівців-професіоналів різних галузей, здатних оперативно, творчо реагувати на

різноманітні, під час дуже складні суспільні виклики сьогодення. А це, у свою чергу, вимагає від усіх ланок освіти, й, зрозуміло, вищої школи створення відповідних умов для підготовки таких фахівців. Саме тому освітній процес у сучасному виші, згідно Закону “Про вищу освіту” [3] – це, перш за все, інтелектуальна, творча діяльність, що провадиться у вищому навчальному закладі через систему науково-методичних і педагогічних заходів із метою передачі, засвоєння, примноження і використання знань, умінь та інших компетентностей особам, які навчаються, а також спрямована на формування гармонійно розвиненої особистості (ст. 47).

Відповідно, серед провідних завдань ВНЗ України – забезпечення творчої діяльності учасників освітнього процесу, створення необхідних умов для реалізації ними власних здібностей і талантів, утвердження соціальної активності, громадянської позиції та відповідальності, вміння вільно мислити та самоорганізовуватися в сучасних умовах (ст. 26). Кожний науково-педагогічний чи педагогічний працівник, з огляду на це, повинен не лише забезпечувати викладання на високому науково-теоретичному і методичному рівні навчальних дисциплін, а й розвивати в осіб, які навчаються у вищих навчальних закладах, самостійність, ініціативу, творчі здібності (ст. 58).

Розвиток творчого потенціалу майбутніх фахівців відбувається під час навчального (семінарські, практичні, лабораторні та ін.. заняття) процесу, у позанавчальній діяльності (культмасова, мистецька, волонтерська та ін.; під час роботи в органах студентського самоврядування), і безумовно, у процесі наукової творчості студентів (курсантів) у ВНЗ: розвиваються творчі задатки, формуються творче мислення, уміння, навички творчої діяльності, зростають самопізнання, самоорганізація, ініціативність, вольові якості, самостійність та ін.. – якості, необхідні, як правило, у будь-якій професійній діяльності. Разом із тим ми вважаємо, що викладання у ВНЗ теоретично-практичного спецкурсу “Творчий розвиток особистості” сприяло б не лише більш якісній підготовці студента (курсанта) під час навчання у виші, а й створювало умови для набуття ним досвіду творчої діяльності для майбутньої професійної роботи.

Список використаних джерел

1. Большой толковый психологический словарь : пер. с англ. : в 2-х т. / Ребер Артур. – М. : Вече ; АСТ, 2000. – Т. 2. (П-Я). – 560 с.
2. Дубасенюк О. А. Теоретичні засади соціально-педагогічної підготовки майбутніх учителів / О. А. Дубасенюк // Теоретичні та методичні засади соціально-педагогічної підготовки вчителя : зб. наук.-метод. пр. / [ред. кол. Дубасенюк О. А. та ін.]. – К. : ІЗМН ; Житомир : ЖДУ, 1996. – С. 3–6.
3. Закон України “Про вищу освіту” [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/>
4. Сапронов В. И. Формирование творческих способностей в системе профессионального становления специалиста / В. И. Сапронов, В. Н. Сысоев // Формування творчої особистості: проблеми і суперечності : зб. наук. пр. / редкол.: В. В. Крижко, Г. І. Григоренко, Л. В. Григоровська [та ін.]. – Запоріжжя : [б. в.], 1995. – С. 132–139.
5. Словарь иностранных слов / [научн. редактиров. А. Г. Спиркин, И. А. Акчурина, Р. С. Карпинская]. – 7-е изд., доп и перераб. – М. : Русский язык, 1980. – 624 с.
6. Чаплигін О. К. Творчий потенціал людини: від становлення до реалізації : соціально-філософський аналіз / Чаплигін О. К. – Х. : Основа, 1999. – 277 с.
7. Шапаренко С. О. Творчий потенціал і самореалізація особистості / С. Шапаренко // Творчість як спосіб буття дійсного гуманізму : матеріали 5-ї міжнар. наук.-практ. конф., (Київ, 13–14 травня 1999 р.) : у 2-х ч. / [відп. ред. Б. В. Новіков ; Національний технічний університет України “КПІ”]. – К. : НТУУ “КПІ”, 1999. – Ч. 2. – С. 155–157.
8. Шуцкий Ю. К. Китайская классическая “Книга перемен” / Ю. К. Шуцкий // Конфуций. Уроки мудрости: сочинения. – М. : ЗАО Изд-во ЭКСМО-Пресс ; Х. : Изд-во “Фолио”, 1999. – С. 429–905 (Серия “Антология мысли”).
9. Энциклопедия афоризмов. Античность. Древняя Индия. Древний Китай. Библия. – Мн. : Современный литератор, 1999. – 832 с.